

נפשי שוב

מתוך שיעורי תורת הנפש ע"י הגה"צ ר' יהושע נתן פייפער שלי"ט, אבד"ק ברכת מנחם

גליון ט'

"חבי כמעט רגע"

המח והלב שני כוחות נדרשים, וחובת ההתבוננות רגע אחד קודם עשיית כל פעולה

שאלת האדם 'מי אנכי'?

ענין זה שביארנו עתה, שהאדם מורכב משני כוחות השונים זה מזה בתכלית, הוא היסוד הראשון שנדרש לדעת כשמבקשים למצוא מזור ומנוחה לנפש ולהגיע לישוב הדעת.

פעמים רבות שרוי האדם בבלבול ועירוב המוחין עד שאין ביכולתו להבין, כיצד יתכן שמצד אחד הוא גדול בשנים ואיש שקול ורב תבונות, ומאידך גיסא בכל מיני עניינים ונושאים, הוא פועל ועושה לפי רגש הלב שמתלבש בו, עד שמוחו אינו יכול לעצור ולמנוע את עצמו מלעשותם, ומחמת כן הוא חי את חייו בסתירה ובשאלה תמידית מי אני ומה מעשיי, האם אני בר דעת היודע לשפוט כל דבר בבינה ובהשכל, או איש קטן ונבזה שאין לו כח לראות כל דבר בהבנה שכלית נאותה. ולא אחת, ייסורי נפש אלו גורמים לבלבול וטירוף, עד שגם מעט הדעת שיש לו נאבדת, והאדם מביט על עצמו כחסר בינה, ומאבד אט-אט את חוזקו ותוקפו ואינו סומך על שיקול דעתו בשום דבר, ואחריתו מי ישורנה.

תוכן העניינים:

א. מח ולב שני כוחות שעל ידם נפעל האדם.

ב. מהי המהות האמיתית של האדם, רצון הלב או כח המח.

ג. הידיעה ששני הכוחות הלב והמח נדרשים.

ד. הדרך לגרום למח להיות שליט על הלב.

ה. המתונות קודם עשיית כל פעולה ומעלתה.

פיהן הוא נפעל במהלך כל ימיו. אך דווקא משום שקטן אין בו דעת (חולין יב, א) ואין ביכולתו לחשוב קודם כל מעשה ופעולה האם היא אכן טובה לאורך ימים, והשיקול הדעת העומד נגד עיניו היא רק האם המעשה שיעשה עכשיו יביא לו תענוג ושמחה או את היפוכו, ואת מסקנת הבנתו זו הוא מכניס ל'תת מודע' שבו, כשאדם נעשה גדול ובר דעת, עליו לבחון ולראות מחדש, שה'תת-מודע' שלו יפעל על פי שכל אמיתי ולא על פי רגש הלב כפי שחשב בקטנותו, ולהגביר את כח הנשמה שבמוחו על תאוות ומחשבות לבו.

שני הכוחות שבאדם - הלב והמח

האדם נפעל בכל רגע ורגע משני כוחות הנוגדים זה את זה, שכל אחד מהם מושך לצד אחר ומסביר מדוע ראוי לעשות כך או כך בכל דבר ודבר הנקרה לפניו: כח הלב - מקור החמדה מחפש ללא הרף תשוקה והנאה, ומושך לעשות כל דבר המביא עתה לידי תענוג, ולא לעצור א ת עצמו אף אם הדבר יכול להביא לאחר זמן לעגמות נפש וחסרון. לעומתו עומד כח המח - משכן הדעת, השופט כל ענין ודבר, ומסכים להפסיד עתה הנאה ותענוג, אם דבר זה יכול לגרום הפסד וצער ברבות הימים.

וביררנו בעבר באריכות, שחסד גדול עשה ה', שהמח אינו צריך לשאול את עצמו שוב ושוב בכל מעשה וענין שהוא עומד לעשות, מי משניהם צודק האם המח או השכל, ולדון מחדש האם כדאי לעלות מדרגות וכיצד עולים או יורדים זאת מבלי ליפול ולמעוד, או כיצד לקרוא אותיות מבלי לטעות בהן וכל כיוצא בזה, כי דברים אלו נטבעים ונחקקים ב'תת-מודע' [Subconscious] העמוק שבשכל, עד שהאדם נפעל ועושה כן מבלי לשים לב לכך.

ושם איתנו עוד, שה'תת-מודע' באדם נחקק בשנות הילדות המוקדמות ועל

כי פרי המהירות - חרטת, ולכן יתיישב בכל דבר, ויהיה הכל בהכנה דרבה הכנת גוף ונפש בלי חפזון ומהירות, כי כאשר יתיישב האדם ויהיה מתון מתון קודם שידבר או יעשה שום דבר ביראת ה' על פניו, ודאי כל דבריו ומעשיו יהיו מתוקנים לשם שמים.

(פני דוד פרשת תרומה)

לשון הגמרא במסכת ברכות פרק מי שמתו (א): 'מתון מתון ארבע מאות זוזי שויה'. זו התוכחת מוסר, היה מרגלא בפומיה דקדוש ה' אבא מורי זלה"ה (ראה בספר יש נוחלין אזהרת ראית הנולד), שאל יבהל בשום מעשה הן גדול או קטן, רק ישים עצה בלבו, ויהיה חכם רואה את הנולד, כי כל העושה בחפזון, על הרוב מקולקל. והסימן 'אמרתי בחפזי כל האדם כוה' (תהלים קטז, יא), כלומר, כשעושה מעשיו 'בחפזי' בלי מתון, אז 'כוה', מלשון (ירמיה טו, יח) 'היו תהיה לי כמו אכזב', אשר לא יכזבו מימיו' (ישעיה נח, יא).

ואמר הפסוק (תהלים עה, ג) 'כי אקח מועד אני מישרים אשפוט', ולא דוקא משפט, אלא הוא הדין לכל הדברים אשר יעשה אותם האדם, 'יקח מועד' ועת זמן לכל חפץ, להתבונן עליו טרם עשותו. ונתן אבא מורי זלה"ה סימן 'בשובה ונחת תושעון' (ישעיה ל, טו), כשעושה עניניו 'בנחת' וחושב מחשבות טרם עשותו, זהו 'ושע', עד כאן דבריו שם ביש נוחלין. ולא דוקא מעשה, אלא הוא הדין דיבור, לא יוציא שום דבר מפיו לרעה, ואפילו לטובה, עד שיהרהר בתחילה תכליתו, ויראה את הנולד ממנו.

(של"ה הקדוש שער האותיות אות מ"ם ערך מתון - אות א)

ביצד להשליט את המח על הלב

ומצב זה, שאדם מביט על עצמו כמי שאין לו שיקול דעת בשום דבר, ומשלים עם זה שמעשיו הם רק כפי המושכל הראשון שעולה במוחו, הוא חמור עד מאד, לפי שהיא הופכת אותו בידועין להיות בגדר 'מי שאין בו דעת שאסור לרחם עליו' (ברכות לג, א), וקשה עד

מאד לסמוך על דעתו והבנתו ולקבל את עצותיו, לפי שהוא עצמו מעיד שכל עצותיו ומחשבותיו הן רק מכח הלב והרדיפה אחר התענוג כפי שהורגל בקטנותו, ולא מתוך מחשבה והתבוננות.

על מנת להשיב את כח המחשבה ושיקול הדעת למקומם הראוי, מציעים הפסיכולוגים כל מיני אופנים ושיטות, וביניהם: לקחת מעט זמן ביום ולצייר במחשבתו כאילו הוא עצמו אינו נמצא בתוך הקושי שבו הוא שרוי, ועליו לייעץ לבנו או לאחר המבקש לדעת מה לעשות באופן זה, שאז רגשות הלב אינם גדולים כל כך, והמח מתרגל לחשוב ולנותק עצמו מכח הרגש, ובכך לפתור את השאלה הנצבת לפניו מה ראוי יותר לעשות כך או כך. במקרים קשים יותר - שהאדם אינו מסוגל לבוא כלל לידי ישוב הדעת, מדריכים הרופאים לצורך כדורי הרגעה [pills] הגורמים למח שלא להתפעל מרגשות הלב, ומביאים ממילא להגברת כח השכל על תשוקת הלב.

ברם העצות הללו ודומיהן, אף שטובים ומועילים הם, אין בהן פתרון אמיתי לשורש חולי הנפש, כי כשעובר זמן ההתבוננות המועטה שהאדם קוצב לעצמו במהלך היום, או כשפג זמנו של ה'כדור' [pills] מלהשפיע, שוב בא האדם לידי פיזור הנפש והוא אינו מבין האם הוא איש שכלי ובר דעת, או איש הנפעל לפי רגש בלבד כפי שמוחו נוטה לחשוב ב'תת-מודע' שבתוכו, וכשבא לפניו קושי נוסף, הוא עלול ליפול שוב ולהתבלבל ולחשוב שאין בו תבונה, ולאבד את שיקול הדעת שלו בכל דבר.

אמנם, כשגלוי וידוע לאדם שהוא מייסד וקובע מה שאמרנו, שכל יצור נוצר נפעל משני כוחות של לב ומח, ואין כל חיסרון בכך שלבו אומר למח מה לעשות אף על פי שהדבר אינו נכון, כי ה'תת מודע' שבו רגיל ללכת אחר נטיית הלב כפי שהורגל בקטנותו, שוב הוא אינו בא לידי כעס ותמיהה ורוחו נופלת בקרבו, כי ברור לו שנטיית הלב לתענוג אינה טעות או כישלון, רק כורח המציאות שה' ברא אדם עם שני כוחות של לב ומח ששניהם נצרכים, וחובתו בעולמו לקיים

כי רק כששני הכוחות - הרגש והמח משולבים יחד ולא מחציתים בחשיבות אף אחת מהם, באים לידי ישוב הדעת עם רוגע הלב, שזה המבוקש מהאדם.

'יודעת היום והשבת אל לבבך' (דברים ד, ט), לגרום ל'דעת' שבמח שתפעל על הלב ותשפוט את רגשותיו אם הם נכונים, עד שבהמשך הזמן יוטבע כך ב'תת מודע' שבקרבו.

וההולך בדרך זו, מרפא את חולי הנפש וטרדת מוחו מן השורש, שלא יתפעל בעתיד גם אם יבואו עליו המחשבות הטורדות שוב, כי הוא אינו מבטל ומתעלם מרגשות הלב, אלא יודע ומכיר בהם שהם קיימים, אלא שמכפיפים לדעת שבמח.

הטעם שרצון הילדים אינו עולה בדרך כלל בקנה אחד עם רצון ההורים

ולחידוד הדברים שביארנו, שהמח והלב חולקים זה עם זה, והדרך הנכונה אינה לבטל את הכח האחר מכל וכל, אלא לגרום לרגש שבלב לדור בכפיפה אחת מתחת כח המחשבה, ניכנס בדמיונו לחדר המטבח בשעה ש'אם הבנים שמחה' מכינה חלות בערב שבת קודש, ונראה נגד עיניו את הילד הקטן שמבקש מאמו פעם אחר פעם בקול מתחנן: 'מאמי, אני רוצה לעזור לשבת ולאפות איתך את החלות', והאם מסרבת ליתן לו את מבוקשו. שבמעשה זה מבורר ומבואר יפה ענין המלחמה בין הרגש לשכל.

הילד שכולו רגש - אין לו שום ענין האם החלות יצאו טובים או לא, ורצונו אחד, שידברו בכבודו ויספרו לכולם כיצד הוא הכין את החלות לשבת. ומנגד, האם שמתבוננת בשכל רוצה שהחלות יצאו משובחים וטובים, יודעת שבנה עלול להזיק לחלות שלא בידועין ולאבד את טעמם הערב, ולכן היא אינה משגחת ברגשותיו וממאנת להשלים את חפצו.

והעצה הנכונה היא לקיים 'מזה ומזה אל תנח ידך', היינו, שלא לדחוק את הילד ולומר לו אין זה עבורך ומעשיך אינם רצויים, או להשקיט את האם שאין בחששה מאומה, כי באמת שניהם צודקים ורצונם טוב אלא שכל אחד מדבר מצד אחר, הילד מכח הרגש שבו והאם מכח השכל, והדרך הניאזתה היא לקחת את ידו של הילד שמשתוקק כל כך לסייע, ולצרף אליו אדם גדול, כי משילוב שני הכוחות יחדיו, יוצאים שניהם מלאי סיפוק ועונג, וכל אחד רואה שהתחשבו בכח שבו ולא דחו ודחקו אותו ואמרו שהוא אינו קיים.

הבנת עומק בקשת הילד הרוצה לסייע לאביו לנהוג בקא"ר תחתיו

ניתן להמשיל עוד את הענין שאמרנו, לילד שביקש לסייע לאביו ולהסיע במקומו את הרכב [Car] על מנת שאביו יוכל להינפש קמעה בדרך. שגם במקרה זה ישנם שני כוחות מנוגדים המח והלב - ששניהם טובים אלא שהם אינם יכולים להלך יחדיו, הילד מדבר מתוך רגשות הלב ורוצה לעזור לאביו ולהידמות לגדולים. ומנגד, אביו הפועל מתוך שכל, יודע שהדבר מסוכן ואינו טוב. וגם כאן כמו במשל הראשון, העצה אינה לברוח מרגשות הילד או לזלזל בהם, אלא אדרבה להעריך אותן ולומר לו: 'אני מלא הערכה על רצונך לסייע לי בדרכי', אך אז להציע לו דבר אחר שיוכל לעזור בה מתוך תענוג, כי רק כששני הכוחות - הרגש והמח משולבים יחד ולא ממעיטים בחשיבות אף אחת מהם, באים לידי ישוב הדעת עם רוגע הלב, שזה המבוקש מהאדם.

בתוך כל אחד יש ילד קטן המושכו להתנהג אחר רגש הלב

ובכל המשלים הללו שאמרנו, אנחנו הם הנמשל שלהם, שגם בנו פועלים ב' כוחות הנלחמים זה לעומת זה, רגשות הלב מורים לשכל לפעול ולעשות מה שטוב לו באותה שעה, והמח שבו משכן הדעת מחשב בכל דבר מה טובתו העתידית. והדרך להתגבר על הרגשות ששולטים על המח אינה על ידי דחיקתם החוצה, אלא על ידי נשיאתם יחד בידיעה ברורה ששניהם נצרכים וחשובים עד

וכך היה אומר הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע (תורת אבות עמוד קצב): 'רגע אחד של ישוב הדעת, שוה כל הון דעלמא'.

מאד, ולהקדים תחילה את המח שישפוט ויראה עד כמה להשתמש ברגשי הלב, כדי שלא תצמח חלילה רעה מהתנהגות שלא כהוגן.

חובת המתינות וההתבוננות קודם כל מעשה

העצה היעוצה להגיע לידי ישוב הדעת, שהמח יחזור למשול על רגשות הלב, היא מה שאמרנו בגמרא (ברכות כ, א) 'מתון מתון שווי ארבע מאות זוזא'. 'שיקדים המחשבה והמתון למעשה' (לשון הרבנו יונה משלי כא, ה), היינו, לעצור את עצמו רגע אחד קודם כל מעשה, ולדעת שהרגש שבו הולך לומר לו לפעול כמו ילד קטן שאין לו שיקול הדעת ולעשות רק מה שטוב לו לאותה שעה ואין בכך כל חיסרון, ועתה עליו לראות בשכלו מהי האמת ואיך ראוי לנהוג לטוב לו כל הימים. כי כשמתרגלים ליישב את הדעת ואפילו רגע אחד קודם כל מעשה ולא למהר לעשות פעולות כפי הוראת

הרגש שמתלבש על המח², ברוב רובם של המקרים רגש הלב נרגע והמח נעשה שליט ומנהיג, ואז יכול לעבור גם דברים קשים בחן ובשכל טוב מבלי לתת לרגשות לבו לבלבלו ולהסיח את דעתו, וכך היה אומר הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע (תורת אבות עמוד קצב): 'רגע אחד של ישוב הדעת, שוה כל הון דעלמא'.

מצות תוכחה כיצד

והוא שאבותינו סיפרו לנו (בית יצחק עמוד קסד), שפעם אחת באה אשה קשת יום לפני הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, והטיחה בו דברים שלא כהוגן ובדרך כבוד, עד שהיה חובה והכרח לגעור בה חזרה. ביקש הרבי מהגבאי שימהר ויביא לו את הקאפט"ן המונח בארון והוא לבשו במתינות וחזר לשבת על מקומו עטור שיראין, ורק אז פתח ואמר לגבאי: כעת הנך יכול לקיים מצות תוכחה ולנזוף בה.

כי אף אמנם שברור היה לכל שאשה זו חייבת לקבל תוכחה על שדברה בזילות לצדיק יסוד עולם, לימדנו הרה"ק מווארקא שסוף מעשה הוא במחשבה תחילה, ואסור להתנהג על פי רגשות הלב אף שנראה שכך צריך לפעול, ורק לאחר שיקול הדעת ניתן לעשות מעשה בשום שכל.

המתינות מביאה שיקול דעת נכון ומגיעת הבסד

ולדין ייאמר בעניני מרפא הנפש, המציאות מוכיחה למעלה מכל ספק,

1. וברש"י: 'מתון מתון' - לשון המתנה, אם המתנית הייתי משתכר ארבע מאות זוז.

2. וראה ב'הכשרת האברכים' (פרק ט) להרה"ק מפאסצאנא זי"ע ה"ד: 'ומקדושנו איש אלקים רשכבה'ג מרן ה'בעל שם טוב' צוקל"ה איתא על הפסוק (דברים יא, יז) 'ואבדתם מהרה', שצריך האדם לאבד את המהירות עד כאן לשונו הקדוש. היינו, שיהיה בדעה מיושבת ולא במהירות'.

ואספר מעשה

הרה"ק מראדוויל שראה את תמיהתו השיבו בנועם אמרים: כל פעולה ומעשה צריך להיעשות מתוך ישוב הדעת והתבוננות, בימי צעירותי היה ראשי חזק ואף שהייתי רגיל בשאיפת הטבק, הייתי מתבונן בכל פעם האם אני צריך זאת או לא, אך עתה זקנתי וראשי נחלש, וחוששני שאם תעמוד הקופסא בסמיכות אלי אטול אותה כלאחר יד ומבלי שימת לב, לכן אני נועל את הקופסא בארון, כי עד שאקום ואפתח, אוכל להתבונן ולראות שאיני עושה זאת בהיסח הדעת.

(משנת המגיד מזלאטשוב עמוד רסא)

מעשה בצדיק אחד שהזדמן ובא לצל קורתו של הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע וביקש ממנו מעט טבק להשיב את רוחו בקרבו. נענה הרבי מיד למצות גמילות חסדים שנקרתה בדרכו, וניגש לארון הנעול ונטל משם מפתח כדי לפתוח את המגירה שהטבק היה שם.

לאחר שהלה הריח את הטבק, חזר הרה"ק מראדוויל והכניס את הקופסה למגירה ונעלה, והחזיר שוב את המפתח למקומו בארון. הדבר היה תמוה עד מאד לאורח, על מה ולמה קופסת טבק המצויה לכל, צריכה שימור רב כל כך של חותם בתוך חותם, להניח את הקופסה במגירה סגורה ולשמור את המפתח בארון רחוק משם.

יש וחתן מגיע לסעוד בבית חמיו והוא סבור שחמותו או קרובי משפחת ב"ב אמרו עליו דבר מה, והוא נזעק מיד לשמור על כבודו ומזלזל בקרובותיה

שרוב רובם של המחלוקות השנאה והקנאה, נפעלים מפזיזות וחוסר מחשבה, ובאוזנינו שמענו ובעינינו ראינו לא אחת, שני שותפים שהקימו יחד אימפריות שמיליוני דולרים עברו תחת ידם, וביום אחד נתפרדה החבילה בקול רעש גדול והם הפכו לשונאים מושבעים. ויסוד ושורש המחלוקת ביניהם היה ויכוח קטן או מקרה שניתן היה לפתור ברגע אחד של שליטת המח על רגשות הלב, ואם הם היו מקיימים 'חבי כמעט רגע' ומחשבים את ההפסד שיצא להם ממחלוקת זו לעומת הרגע אחד של ההתגברות על הקושי הנובע מרגשות הלב, הרי שהיו יכולים להמשיך יחד ביתר שאת ועוז ולהרוויח ממון רב ולהשיב את המצב לקדמותו, אלא שעת הנעשה ברגע הראשון אין להשיב, וזה שנתנו לרגשות הלב לצאת מבלי להתבונן תחילה, הביא לכך שתתפרד החבילה ולהפסד מרובה.

'אדם ניכר בכעסו', משמעו, האם יש לו ישוב הדעת או שממהר לכעוס כהוראת לבו

ואשרי כל זוכה לחיות בדרך של 'מתון מתון' ולהמתין אפילו רגע קודם עשיית כל פעולה, כי אז נחסכים ממנו עגמות נפש מרובות והרבה מחלוקות, ולו זו בלבד אלא שיודע כיצד לעבור כל קושי בהשכל ובטח, ואף אם לשם משל ודוגמא יקראו בעל הבית שהוא

משתכר אצלו, ויאמר לו שמעתה ואילך אין לו צורך בו, ויצווהו לילך ולשוב לביתו. אזי אף על פי שבוודאי יחם לבבו למה נגזר עליו כזאת, והרגש שבו יאמר לצעוק על בעל הבית ולגדפו כיצד מלאו לבו לעשות כן, מוחו המיושב המתבונן תחילה קודם כל פעולה ומעשה מה ראוי לעשות, לא יתן לו להתנהג כך, לפי שיבין על נקל, שאדרבה אם יתן דרור לכעסו ולשונו, לא זו בלבד שלא יועיל לו הדבר מאומה, והבעל הבית לא ישיבו לעבודתו, בראותו כיצד הוא ניכר בכעסו (עירובין סה, ב) ומתנהג כמי שאין בו דעת, אלא הוא עלול הוא לגרום נזק לעצמו לעתיד, כשישאלו עליו ויבררו אודותיו, ולא יהיה מנוס מלומר שהוא נפעל לפי רגש בלבד ואין בו דעת. וישוב הדעת זה מצילו מידי בזיון, ולקבל את הדברים כצורתם ובמידה הנכונה.

'בשובה ונחת תוושעו', ישוב הדעת מביא ישועה וברכה

יש וחתן מגיע לסעוד בבית חמיו והוא סבור שחמותו או קרובי משפחת ב"ב אמרו עליו דבר מה, והוא נזעק מיד לשמור על כבודו ומזלזל בקרובותיה, ולשם כך הוא מעלה בזכרונו את כל

הווערטל"ך של בדחני המצוה-טאנץ ואומר, ראו עד כמה דייק הבדחן ברשעת השוויגער והיא היא זו הנצבת עמנו בזה, ובטוח שמעתה ואילך לא ידברו עליו טוב או רע וכבודו הושב למקומו. אך האמת היא שאדרבה, אם היה יושב ומחכה רגע אחד קודם שהיה מדבר ומקלל, הרי שהיה מגיע לבדו למסקנא המתבקשת, שאף אם אמת נכון הדבר שדיברו עליו שלא בכבוד, חייז וחיי משפחתו תלויים מנגד, ומוטב לסבול רגע אחד של בזיון מלפרק את שלום ביתו ודורותיו אחריו, ובדרך כלל כשישכיל לא להשיב להם, על פי רוב יראה שטעה, והכל תלוי ועומד ברגע הראשון של שיקול הדעת שעליה נאמר (ישעיה כו, כ) 'חבי כמעט רגע עד יעבור זעם'.

וכה יזכנו ה' שיקויים בנו 'בשובה ונחת תוושעו' (ישעיה ל, טו), **ש'שובה ונחת' היינו, ישוב הדעת ומנוחה, שעל ידי שניהם, יכולים להיוושע בכל טוב, ואפילו בישועת ביאת המשיח' (אהל תורה ליקוטים מהרה"ק מקאצק זי"ע - ליקוטים) (אמן ואמן).**

נקודות העולות

מן המבואר:

חשיבת נפש

שני הכוחות שיש באדם הם כוחות נדרשים, הלב - מלא הרגש, והמח - שבו משכן הדעת, ובימי הילדות ה'ת מודע' נבנה ונפעל לפי כח הרגש, ועבודת החיים היא להשליט את המח על הלב.

בשיודעים ששני הכוחות נצרכים יחד, לא באים לידי שאלה מי אנכי ומה מעשי, וכמו כן אין ממעיטים או דוחקים את הכח האחר מבני חברו, ופועלים ועושים כל מעשה בשיתוף ב' הכוחות המח והלב, אלא שנותנים למח לגמור ולהחליט כדת מה לעשות.

המתנות קודם כל דבר, מביאה ישוב הדעת וראיה נכונה של כל דבר.

מעלת המתנות וגנות המהירות בכל מעשה ופעולה.

נתנדב לעילוי נשמת

הרה"ק ר' יוסף ב"ר יעקב יחזקיהו זצוק"ל
אבד"ק פאפא

נלב"ע י"ג מנחם אב תשמ"ד לפ"ק
הונצח על ידי אחד מתלמידיו

לקבלת הגליון והשיעורים, להערות והנצחות
נא לפנות לכתובת מ"ל

office@nafshyyeshoveiv.org

קו השיעורים 718-400-7566
בארץ ישראל: 077-850-9310

